

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของวารสารในการให้ภูมิความรู้ทั่วไปแก่เด็กนักเรียน ได้มีผู้ศึกษา วางทฤษฎีและแนวความคิดในเรื่องต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ ปัจจัยประชากรและ พื้นฐานครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอ่านวารสารของเด็กนักเรียนหรือไม่ อย่างไร พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับ ระดับการศึกษาและความรู้ของเด็กนักเรียน การเปิดรับสื่อมีความสัมพันธ์กับความ ต้องการหรือประโยชน์ที่ได้รับหรือไม่ การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือรักษาไว้ซึ่ง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทฤษฎีแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้กล่าวมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยประชากรและพื้นฐานครอบครัว : พฤติกรรมการอ่านวารสาร

ลักษณะความแตกต่างด้านประชากรของบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับรายได้ การศึกษา ที่อาศัยอยู่ในเมือง หรือชนบท และศาสนาที่คล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกัน ตามทฤษฎีลำดับชั้นทางสังคม (Social Categories Theory) De Fleur (De Fleur 1970 : 122-124) ได้พบว่า บุคคลที่มีพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ เช่น อ่าน หนังสือ ฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์ ที่คล้ายคลึงกัน มักอยู่ในกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน เมื่อ พิจารณาถึงเด็กและเยาวชนที่เปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ จะพบว่า การที่เด็ก และเยาวชนแต่งกายแบบตะวันตก โดยรูปแบบจากหนังสือพิมพ์ และวารสาร และมีการแต่งกายเป็นกลุ่ม ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กและเยาวชนเหล่านั้นอยู่ในวัยเดียวกัน มี ระดับการศึกษาเท่า ๆ กัน และการที่เด็กชายสนใจเรื่องเกี่ยวกับสงครามและการ ผจญภัยและชอบอ่านหนังสือประเภทนี้ จะต่างจากเด็กผู้หญิงที่สนใจอ่านหนังสือประเภท ดังกล่าวน้อยกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะความแตกต่างระหว่างเพศ

ทฤษฎีความแตกต่างของบุคคล (The Individual Differences Theory : Klapper 1967 : 49) ได้กล่าวว่า บุคคลจะมีกระบวนการเลือกสรร ของตนเอง (Selective Process) คือบุคคลจะเลือกเปิดรับสาร (Selective Exposure) ที่ตรงกับความคิดเห็นที่มีอยู่ก่อนแล้ว เลือกรับรู้ (Selective Perception) เฉพาะสารที่มีความหมายสอดคล้องกับความคิดเห็นของเขา รวมทั้ง เลือกที่จะเก็บรักษาสาร (Selective Retention) ที่สอดคล้องกับความคิด

จากแนวความคิดดังกล่าวแสดงว่า เด็กและเยาวชนมีความแตกต่างกันในแต่ละ บุคคล ซึ่งจะเลือกอ่านหนังสือ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของแต่ละบุคคล

เช่น อ่านหนังสือเพื่อความสนุกสนาน อ่านเพื่อหาความรู้ อ่านเพื่อความอยากรู้อยากเห็น เป็นต้น ถ้าหนังสือที่อ่านจะมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนได้ ก็ย่อมเกิดจากความแตกต่างของบุคคลทั้งในเรื่องการเลือก และแนวความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้ว เป็นปัจจัยสำคัญ

ปราณี เชียงทอง (2526 : 78 อ้างใน สมคิด ปลอดภัย 2527 : 37) ได้ทำการวิจัยในเรื่องความสนใจในการอ่านของเด็กและเยาวชนในวัยต่าง ๆ สรุปผลได้ดังนี้

- เด็กเล็ก ส่วนใหญ่ชอบเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและสัตว์ เครื่องยนต์ เพื่อนและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเรื่องที่สะท้อนให้เห็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เด็กเล็กจะชอบเรื่องที่จบด้วยความสมปรารถนา

- เด็กวัย 6-7 ปี ต้องการความอิสระ ชอบเรื่องที่มีการเคลื่อนไหวเต็มไปด้วยกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ เรื่องตลกขบขัน มีความอยากรู้อยากเห็นความเป็นไปของโลก

- เด็กวัย 7-9 ปี ต้องการรู้และเข้าใจเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น อยากรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติ สิ่งแปลกใหม่ เรื่องผจญภัย นิทาน และเรื่องตลกขบขัน

- เด็กวัย 9-11 ปี ต้องการความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ต้องการความเข้าใจเรื่องเพศ และความเป็นไปของชีวิตครอบครัว

- เด็กวัยรุ่น เป็นวัยที่มีความสนใจในการอ่านอย่างแท้จริง เด็กหญิงและเด็กชายเริ่มสนใจอ่านหนังสือตามความสนใจของแต่ละเพศ ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้าง เด็กชายชอบเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องลึกลับ ส่วนเด็กหญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน สัตว์เลี้ยง เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ เรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ที่สะท้อนอารมณ์ และเริ่มอ่านนวนิยาย สำหรับผู้ใหญ่บางคนสนใจเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ บทละคร และคำประพันธ์

สำหรับเด็กวัยรุ่น ัญจวน อินทรกำแหง (2525 : 128-129 อ้างใน ชญา เปรมโยธิน 2527 : 31-32) ได้สรุปความสนใจในการอ่านของเด็กในวัยดังกล่าว ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ คือ

ัญจวน อินทรกำแหง (2525 : 128-129 อ้างใน ชญา เปรมโยธิน 2527 : 31-32) ได้ทำการวิจัยการอ่านของเด็กวัยรุ่น ซึ่งสรุปประเด็นได้ดังนี้

- เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจในการอ่านที่แตกต่างกัน น้อยครั้งที่เด็กชายจะชอบอ่านหนังสืออย่างเดียวกับเด็กหญิง

- วัยรุ่นชายมักพอใจหนังสือที่มีความเคลื่อนไหวเร็ว เอาจริงเอาจังและไม่ชวนสะเทือนใจ ส่วนเด็กหญิงค่อนข้างชอบเรื่องของความรัก

- วัยรุ่นหญิงบางคนชอบอ่านหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กชาย แต่วัยรุ่นชายน้อยคนที่จะชอบอ่านหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กหญิง

- เด็กหญิงในวัยรุ่นกลาง (13-15 ปีขึ้นไป) ส่วนมากจะอ่านนวนิยาย แต่วัยรุ่นชายในวัยเดียวกันจะชอบอ่านเรื่องสารคดี

- เมื่อวัยรุ่นทั้ง 2 เพศ ใกล้วัยของผู้ใหญ่ขึ้น ความสนใจในการอ่านที่แตกต่างกันอยู่มากนั้นจะค่อย ๆ ลดลง

- วัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่มักไม่ชอบอ่านเรื่องทาร์นโหดร้าย แต่วัยรุ่นชายไม่ชอบเรื่องที่ดีเป็น "ผู้หญิง" ในระยะที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้หญิงจะนิยมอ่านนวนิยาย ส่วนผู้ชายจะชอบชีวประวัติและสารคดีมากกว่า แต่ความแตกต่างทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเคยชินและรสนิยมของแต่ละบุคคลด้วย

- ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นเพศเดียวกัน สนใจอ่านแตกต่างกัน คือ อายุ

- ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การอ่านแตกต่างกัน คือ สติปัญญา ซึ่งจะเห็นได้ชัดในระยะวัยรุ่น เมื่อเขาเลือกอ่านหนังสือ

- อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากทางบ้าน โรงเรียน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การอ่านแตกต่างกัน และในกรณีนี้เรื่องของเพศจะไม่ใช่ประเด็นที่ทำให้แตกต่างกัน

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าปัจจัยประชากรและพื้นฐานครอบครัว เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดให้พฤติกรรมกรรมการอ่านวารสารของเด็กและเยาวชนแตกต่างกัน

พฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน

การเปิดรับสื่อมวลชน (media exposure) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลอ่านหนังสือพิมพ์ อ่านวารสาร นิตยสาร จุลสาร ฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์ และชมภาพยนตร์ พฤติกรรมดังกล่าวนี้อาจดำเนินการประการใดประการหนึ่ง หรือหลายประการก็ได้ เช่น อ่านวารสารและฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ เป็นการเปิดรับสื่อมวลชนทั้งสิ้น

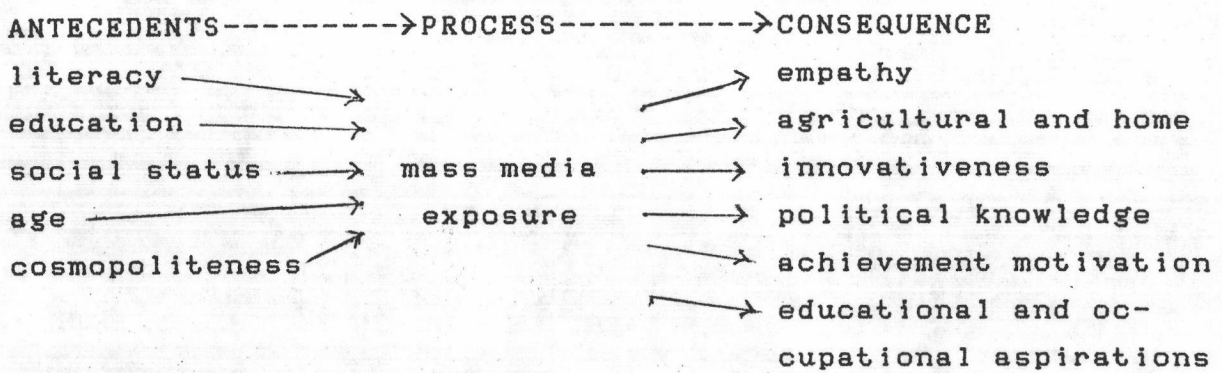
การเปิดรับสื่อมวลชนมากหรือน้อย บ่อยครั้งหรือไม่ หรือเลือกเปิดรับประเภทอะไร เป็นพฤติกรรมกรรมการเปิดรับ โดยใช้ความบ่อยครั้ง ปริมาณการรับ ประเภทการรับ เป็นตัวแปรในการวัดพฤติกรรมกรรมการเปิดรับ

งานวิจัยของ คัลเบิร์ตสันและสเต็มเปิล (H.M. Culbertson and G.H. Stempel III, 1986: 584) ได้ทำการศึกษาถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความรู้ในประเด็นต่าง ๆ ของประชาชน คือ การอ่านหนังสือพิมพ์ และการชมโทรทัศน์ โดยพิจารณาถึงความบ่อยครั้งความมากน้อยของการเปิดรับสื่อมวลชนทั้ง 2 ประเภท การวัดการเปิดรับสื่อมวลชนทั้ง 2 ประเภทของคัลเบิร์ตสันและสเต็มเปิลได้ผลสรุปว่า การอ่านหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ ในขณะที่การดูโทรทัศน์มีความสัมพันธ์กับความรู้เพียงเล็กน้อย หรือแม้กระทั่งบางทีก็มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรู้ด้วยซ้ำไป

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชน ระดับการศึกษา และความรู้

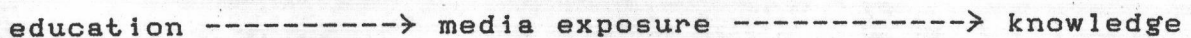
สื่อมวลชนมีหน้าที่ประการหนึ่ง คือ การให้ข้อมูลข่าวสาร (to inform) และบุคคลที่เปิดรับสื่อมวลชนก็สามารถมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารนั้นได้ในระดับหนึ่งแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการเปิดรับสื่อมวลชน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความรู้ และมักจะเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือเมื่อเปิดรับสื่อมวลชนมาก ก็จะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น

การศึกษาถึงการเปิดรับสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับความรู้ที่โรเจอร์ (E.M. Rogers, 1969 : 101-102) ได้ศึกษาถึงการเปิดรับสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นตัวแปรแทรกในกระบวนการที่ทำให้ทันสมัย ดังแสดงในภาพ

ตัวแปรทั้ง 5 ตัว ก่อนที่เปิดรับสื่อมวลชน คือการอ่านออกเขียนได้ การศึกษา สถานภาพทางสังคม อายุ และการสัมผัสกับสังคมภายนอกมาก่อนการเปิดรับสื่อมวลชน หรือเป็นตัวแปรที่ทำให้บุคคลเปิดรับสื่อมวลชนและผลจากการเปิดรับสื่อมวลชนก่อให้เกิด การคาดคะเนความรู้สึกของคนอื่นได้ การยอมรับนวัตกรรมความรู้ทางด้านการเมือง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความมุ่งมาดปรารถนา ซึ่งเป็นความทันสมัยตามความหมายของ โรเจอร์

เมื่อแยกตัวแปรเขียนใหม่ได้ดังนี้

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นตัวกำหนดการเปิดรับสื่อมวลชนและผลการเปิดรับสื่อมวลชนทำให้มีความรู้ โรเจอร์ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของ 3 ตัวแปรนี้ว่า การศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อมวลชน และการเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ เมื่อพิจารณาตัวแปรของการเปิดรับสื่อมวลชน และตัวแปรความรู้ จากการศึกษาของโรเจอร์ ก็พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความรู้

ผลการศึกษาในทำนองเดียวกัน ยังพบในหนังสือของแชรรมป์ (W. Schramm, 1964: 75-76) ซึ่งได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความรู้ทางการเมืองของชาวอียิปต์ จากงานวิจัยของ ฮิรามายาชิและ เอลคาทิบ (G.H. Hirabayashi and M.F. Elkhatab) ว่าบุคคลที่เปิดรับสื่อมวลชนสามารถมีความรู้และตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่ได้เปิดรับสื่อมวลชน และแชรรมป์ยังพบว่า งานวิจัยของดอยชแมน (P.J. Deutsehmann, 1963) ซึ่งได้สำรวจชาวโคลัมเบีย 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เปิดรับสื่อมวลชนมาก กับกลุ่มที่เปิดรับสื่อมวลชนน้อย พบว่า กลุ่มที่เปิดรับสื่อมวลชนมากมีความรู้สูงกว่ากลุ่มที่เปิดรับสื่อมวลชนน้อย

โรบินสัน (J. Robinson, 1972 : 75-83) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความรู้อันผู้รับสาร โดยแบ่งชาวอเมริกันที่มีระดับการศึกษา และรายได้ต่างกันออกเป็น 6 กลุ่ม แล้วทดสอบการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องตะวันออกไกล 4 ข้อ ตอบผิดหมดได้ 0 คะแนน ตอบถูกหมดได้ 4 คะแนน โดยให้คะแนนความรู้ที่ได้จากการตอบคำถาม ปรากฏว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำมีคะแนนความรู้เฉลี่ยเพียง 0.6 ในขณะที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง มีคะแนนความรู้เฉลี่ย 3.6 โรบินสันจึงสรุปว่าระดับการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทั้ง 6 กลุ่ม มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องตะวันออกไกลแตกต่างกัน

ต่อมาโรบินสันได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความรู้ทางการเมืองของกลุ่มผู้รับสารที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มีความรู้สูงไม่ว่าจะเปิดรับสื่อมวลชนหรือไม่ และเมื่อเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น ก็มีผลต่อความรู้เพียงเล็กน้อย แต่ในกลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยม เมื่อไม่ได้เปิดรับสื่อมวลชนจะมีความรู้ต่ำ และเมื่อเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น ก็จะมีความรู้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

จากข้อมูลนี้ โรบินสันจึงสรุปว่า การเปิดรับสื่อมวลชนทำให้เกิดความแตกต่างของความรู้ที่ได้รับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของผู้รับสารด้วย

การเปิดรับสื่อมีความสัมพันธ์กับความต้องการหรือประโยชน์ที่ได้รับ

แคทซ์และคณะ (Katz, E. and Others, 1974) ได้ศึกษาเรื่องของการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจจากสื่อมวลชนของบุคคลผู้รับสาร ว่า บุคคลมีความต้องการตามสภาวะทางจิตใจและสังคม คือ ต้องการเป็นคนรอบรู้ ทันสมัย เพื่อเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น และมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่าการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยทำให้ทันสมัยสนองความต้องการของเขาได้ เขาจึงเลือกเปิดรับสื่อมวลชน โดยเลือกตราสารข่าวในวิทยุ และโทรทัศน์ อ่านข่าวหนังสือพิมพ์ จะช่วยให้เขาเป็นคนมีความรู้ ทันสมัย ได้ ขณะเดียวกันความถี่ในการเปิดรับสื่อมวลชนทุก ๆ

วัน อาจมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือเปลี่ยนแปลงนิสัย และพฤติกรรมบางอย่างได้เช่นกัน จึงกล่าวได้ว่า บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อมวลชน ตามความต้องการหรือแรงจูงใจของบุคคลเหล่านั้น

ชาร์ลส์ แอตคิน (Charles Atkin, 1973) กล่าวว่า บุคคลจะเลือกรับข่าวสารใดจากสื่อมวลชนขึ้นอยู่กับ การคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทน (reward value) กับการลงทุนลงแรง (expenditures) และพันธะผูกพัน (liabilities) ที่จะตามมา ถ้ารางวัลตอบแทน คือ การได้รับข่าวสารหรือความบันเทิงที่ต้องการ สูงกว่าการลงทุนลงแรง บุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น (information seeking) แต่ถ้ารางวัลตอบแทน ได้รับน้อยกว่า คือ บุคคลก็อาจจะเฉยเมยต่อข่าวสารนั้น (information ignoring) จึงกล่าวได้ว่า บุคคลจะเลือกรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ มีผลตอบแทน เช่น การได้รับข่าวสารหรือความบันเทิงที่ต้องการ

การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือรักษาไว้ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล

แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ของบุคคลนั้น มีพื้นฐานจากการได้รับสิ่งเร้า และเกิดการตอบสนองขึ้น และก่อให้เกิดการเรียนรู้

ลูเชียน พาย (L.M. Pye, 1966 : 43-46) ได้อธิบายถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ว่ามี 4 ขั้นตอน ด้วยกัน คือ

ขั้นแรก เป็นระดับของการเริ่มรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ในขั้นมูลฐาน ซึ่งเป็นระยะของเด็กจะได้รับการฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของครอบครัว และสมาชิกของสังคม

ขั้นที่สอง เป็นระยะของการเรียนรู้ในขั้นแรก สละสลบกันมาเป็นความรู้ด้านต่าง ๆ เป็นประสบการณ์ของชีวิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อจิตใจสำนึกที่นำไปสู่การกำหนดบุคคลิกภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล บุคคลจะมีจิตสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ มีเอกลักษณ์ (identity) มีวุฒิภาวะ (mature) ในขั้นนี้ ครอบครัว และสถาบันการศึกษา จะมีส่วนช่วยปลูกฝังความรู้ ทัศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ ได้มาก

ขั้นที่สาม เป็นขั้นที่เรียนรู้มากขึ้น กว้างขวางขึ้น โดยรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว มีความเข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ในขั้นนี้ กลุ่ม หรือองค์กรต่าง ๆ ในสังคม สื่อมวลชน จะเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนรู้ของบุคคล

ขั้นสุดท้าย เป็นขั้นที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นมีบทบาทในสังคม สามารถปรับทัศนคติให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมได้

ดอร์สันและพรีวิทท์ (R.E. Dawson and K.Prewitt, 1969:63-64) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่ามี 2 ทาง คือ เกิดจากการสั่งสอนโดยตรงหรือจากการปลูกฝัง ได้แก่ การสอนซึ่งมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน มีหลักสูตร วางแผนการสอน และวิธีการที่จะสอน อีกทางหนึ่ง คือ เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งความรู้ที่ได้มาจากเพื่อนสมาคม ครอบครัว จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้า

บลอม (B.S. Bloom, 1967 : 33) กล่าวถึง สัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ คือ

1. ความรู้ (Knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการจำ และระลึกถึงเหตุการณ์ หรือประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว แบ่งเป็น

- ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาโดยเฉพาะ
- ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด
- ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (comprehension) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญา และทักษะเบื้องต้น แบ่งเป็น

- การแปลความ
- การตีความ

เมอร์ดิซ (P. Merdith, 1961) ได้กล่าวถึงระดับความรู้ของบุคคลว่า ต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ความเข้าใจ (understanding) และการคงอยู่ (retaining) เพราะความรู้ หมายถึง ความสามารถจดจำ ได้ในบางสิ่งบางอย่างที่เคยเข้าใจมาแล้ว เช่น เมื่อบุคคลอ่านวารสารเกี่ยวกับกีฬาฟุตบอลแล้วก็ยอมก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และจดจำเนื้อหาเหล่านั้นได้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner's Cognitive Development) แบ่งวิธีการเรียนรู้ออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Doing) การเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากประสาทสัมผัสทั้งสิ้น

2. การเรียนรู้ด้วยการมองดู (Seeing) เป็นการเรียนรู้ที่ยังไม่เข้าใจอะไรอย่างถ่องแท้ ไม่สามารถจำแนกสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลได้

3. การเรียนรู้โดยการใช้สื่อความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbolic Means) เป็นขั้นที่เด็กเริ่มมีความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ และสามารถให้เหตุผลสิ่งต่าง ๆ ได้

การเรียนรู้ทั้ง 3 แบบนี้เป็นกระบวนการที่ผสมกันไปและต่อเนื่องตลอดชีวิต
ในรูปของการรับรู้ การเปลี่ยนแปลง และการประเมินผล

อิทธิพลของสิ่งเร้าต่อการเรียนรู้ของบุคคลดังที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ดัง
ต่อไปนี้

1. อิทธิพลจากชุมชน อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวบุคคล ทำให้
บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนอยู่
2. อิทธิพลจากสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้
คือ สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ ซึ่งสามารถทำให้
บุคคลเกิดการเรียนรู้ ปรับตัว รวมถึงการถ่ายทอดบุคคลลึกลับภาพ ความรู้ ความเข้าใจ
ที่ตนคติ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้

บทบาทของวารสารต่อเด็กและเยาวชน

ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องบทบาทของวารสารสำหรับเด็กและเยาวชน
หลายท่านในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหา ประเภท ความสนใจต่อการอ่าน ความชอบ และ
อิทธิพล ของวารสารที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน คือ

พรทิพย์ วิจิตร (2522) ได้ศึกษารูปแบบและวิเคราะห์เนื้อหาวารสาร
ภาษาไทยสำหรับเด็ก โดยได้ศึกษาเนื้อหาของวารสารสำหรับเด็กในช่วงเดือนมิถุนายน
พ.ศ.2521 - มิถุนายน พ.ศ.2522 รวมทั้งสิ้น 119 ฉบับ สรุปได้ คือ วารสารมี
การนำเสนอทั้งในด้านเนื้อหา และความบันเทิง

พินิจ ศุภมัสต์อังกูร (2528) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาและประ
เมินค่านิตยสารและหนังสือพิมพ์ พบว่า นิตยสารทั้ง 315 ฉบับ เสนอข่าวและสาระ
ทั่วไปมากที่สุด รองลงมา คือ ความรู้ การศึกษา วัฒนธรรม และบันเทิง

วารสารมีบทบาทในการเสนอข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุดจากการวิจัยเรื่อง
การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินค่านิตยสาร และหนังสือพิมพ์ (พินิจ ศุภมัสต์อังกูร,
2528) พบว่า นิตยสาร 315 ฉบับ ที่ศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม
พ.ศ.2527 เสนอข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุด รองลงมา คือ ความรู้ การศึกษา
วัฒนธรรม และบันเทิง

ไพเราะ เรืองศิริ (2524) ได้ศึกษาอิทธิพลของหนังสือการ์ตูนต่อเด็ก พบว่า
หนังสือการ์ตูนที่ดีจะช่วยสร้างสรรค์ให้เด็กเกิดความคิดและจินตนาการขึ้นได้ ทำให้
เด็กเกิดความสนใจในการอ่านมากขึ้น มีแนวความคิดที่ดี

จึงอาจกล่าวได้ว่า วารสารมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนในด้านการให้ความรู้
ความบันเทิง การสร้างสรรค์แนวคิด เกิดนิสัยรักการอ่าน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เวดและแชรรมม์ (S.Wade and W. Schramm, 1969) ศึกษาสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับกิจการสาธารณะ วิทยาศาสตร์และสุขภาพ พบว่า ปริมาณและความสม่ำเสมอในการอ่านหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้

2. แชฟฟีและชลุเดอร์ (S. Chaffee and J. Schleuder, 1986) ศึกษาเรื่องการวัดและผลของการเอาใจใส่ต่อข่าวจากสื่อ พบว่าการอ่านหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กับความรู้ สูงกว่าการดูโทรทัศน์ แต่เมื่อควบคุมระดับความรู้ที่ผู้รับสารรับมาก่อน (initial knowledge level) พบว่าการดูโทรทัศน์ก่อให้เกิดความรู้ ในหมู่ผู้รับสารได้มากเท่า ๆ กับการอ่านหนังสือพิมพ์

3. เบคเกอร์และดันวูดี้ (L. Becker and S. Dunwoody, 1987) ศึกษาเรื่องการใช้สื่อ ความรู้เกี่ยวกับกิจการสาธารณะและการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่าการอ่านหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์สูงอย่างคงเส้นคงวากับความรู้ ต่างจากการดูโทรทัศน์ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่ำกับความรู้

4. สโตรแมนและเซลต์เซอร์ (C.A. Stroman and R. Seltzer, 1990) ศึกษาถึงการใช้สื่อมวลชนกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ พบว่า คนที่อ่านหนังสือพิมพ์ แต่ไม่ดูโทรทัศน์มีความรู้เรื่องโรคเอดส์สูง และคนที่ดูโทรทัศน์ แต่ไม่อ่านหนังสือพิมพ์มีความรู้เรื่องโรคเอดส์สูง และคนที่ไม่อ่านหนังสือพิมพ์และไม่ดูโทรทัศน์เลย มีความรู้เรื่องโรคเอดส์ต่ำ

5. นিকা ชูโต และคณะ (2524) วิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านสำหรับเด็ก พบว่า หนังสืออ่านสำหรับเด็กที่จัดจำหน่ายในตลาดหนังสือ จำนวน 787 เล่ม มีเนื้อหาและสาระสรุปได้ดังนี้

5.1. ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งมีอยู่มากในหนังสือประเภทวรรณกรรมพื้นบ้าน และเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่

5.2. ให้สาระความรู้ประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัยควบคู่กันไป หนังสือประเภทนี้ ได้แก่ หนังสือสารคดี

5.3 ให้คุณธรรมบางประการทั้งทางตรงและทางอ้อม

5.4 เด็กเมื่ออ่านหนังสือแล้วย่อมได้อิทธิพลต่าง ๆ ไปจากหนังสือทั้งทางตรงและทางอ้อมเด็กบางคนอาจจะได้แนวความคิดรวบยอดของเนื้อหา บางคนก็อาจได้ความคิดเป็นบางส่วน บางจุด คัพท์บางคำ คำพูดบางประโยค ซึ่งไม่อยู่กับวัย ความสนใจ และความสามารถส่วนบุคคล

6. ไพเราะ เรื่องศิริ (2524) สสำรวจความสนใจต่อการอ่านหนังสือการ์ตูนของเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า เด็กอายุ 10-12 ปี กำลัง

ศึกษาชั้น ป.4 - ป.6 ในโรงเรียนภาคตะวันออก จำนวน 480 คน เป็นชาย 240 คน หญิง 240 คน สนใจอ่านหนังสือการ์ตูนมาก และหาหนังสืออ่านโดยวิธีขอยืมหรืออ่านจากห้องสมุด ถ้าซื้ออ่านเอง ส่วนใหญ่จะนำเงินที่เหลือจากค่าขนมมาซื้อหนังสือการ์ตูนที่เด็กชอบอ่านส่วนมากเป็นประเภทเล่มละ 1 บาท เด็กเลือกอ่านหนังสือการ์ตูนเพราะเข้าใจง่าย แต่เด็กไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนการอ่านหนังสือการ์ตูนจากครู บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เด็กชอบอ่านหนังสือการ์ตูน ประเภทตลกขบขัน มากอันดับ 1 เรื่องสัตว์ประหลาด เรื่องมหัศจรรย์กับเรื่องภูติผี เรื่องสยองขวัญ มากอันดับ 2 และเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย มากอันดับ 3 เด็กสนใจอ่านหนังสือการ์ตูนเพราะน่าสนใจ อ่านแล้วได้ทั้งความเพลิดเพลิน และด้านการเรียนรู้ทั่วไป ความสนใจในการอ่านหนังสือการ์ตูนด้านต่าง ๆ เหล่านี้ มีความเกี่ยวข้องกับเพศ อายุ ลำดับการเกิด และอาชีพของบิดามารดา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

7. กฤษณา ผลชีวิน (2524) การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือสำหรับเด็กอายุ ตั้งแต่ 6 ถึง 12 ปี ที่พิมพ์ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.2515-2518พบว่า หนังสือสำหรับเด็กส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่จะเสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคมและจิตใจเกี่ยวกับความรักในครอบครัว ความกล้าหาญ ความอดทน และมีเนื้อหาที่เสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญาในด้านความมีไหวพริบ ปัญญาไว และจินตนาการ และความรู้ทางด้านศิลปะ

8. ดวงดาว สกัถิตย์ (2524) วิเคราะห์ห้วงโศกทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสำหรับเด็ก พบว่า หนังสืออ่านประกอบ จำนวน 62 เล่ม และหนังสืออ่านสำหรับเด็ก จำนวน 80 เล่ม ซึ่งพิมพ์เป็นภาษาไทยระหว่าง พ.ศ.2515-2522 มีประเภทของเรื่องทางวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏมากที่สุดหนังสือสำหรับเด็ก คือ เรื่องเกี่ยวกับหมวดวิชาสัตวศาสตร์ที่ปรากฏน้อยที่สุดในหนังสืออ่านประกอบ คือ เรื่องเกี่ยวกับหมวดวิชาสัตวพืชดึกดำบรรพ์ และที่ปรากฏน้อยที่สุดในหนังสืออ่านสนุก คือ หมวดวิชาธรณีวิทยา เนื้อหาในหนังสือสำหรับเด็กสอดคล้องกับความสนใจของเด็กมากที่สุด ระดับชั้น ป.5-ป.6 และรองลงมาตามลำดับ คือ ป.3-ป.4 และ ป.1-ป.2

9. สุปรีดี อ่อนหวาน (2530) วิเคราะห์ความสนใจในการอ่านหนังสือภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร พบว่า

9.1 หนังสือประเภทบันเทิงคดี นักเรียนทั้ง ชาย/หญิง สนใจอ่านมาก แต่นักเรียนชายสนใจอ่านเรื่องสั้น นิทาน และสารคดี ส่วนนักเรียนหญิงสนใจอ่านเรื่องสั้น นิทาน นิยาย ตามลำดับ

9.2. ผู้แต่ง หนังสือประเภทบันเทิงคดี นักเรียนชายชอบ หยกบูรพา นักเรียนหญิงส่วนใหญ่ชอบงานเขียนของ สุวรรณี สุคนธา ส่วนหนังสือประเภทสารคดี จะชอบทิพย์วาทิน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา หนังสือประเภทกวีนิพนธ์หรือร้อยกรองจะสนใจอ่านของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ครูเทพ)

9.3. ประเภทของหนังสือบันเทิงคดี นักเรียนชายชอบอ่านนิทานอีสป นักเรียนหญิงชอบอ่าน น้าพ มากเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนหนังสือสารคดี นักเรียนชายชอบอ่านความลึกลับของจักรวาล นักเรียนหญิงชอบอ่าน เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็กเป็นอันดับหนึ่ง และหนังสือกวีนิพนธ์หรือบทร้อยกรอง ทั้งนักเรียนชายและหญิงชอบนิราศลัทธิ เป็นอันดับหนึ่ง

10. สุกัญญา ตีระวิชช, นันทริกา คัมไพโรจน์ (2528) พบว่า เด็กคนหนึ่ง ๆ สามารถเข้าถึงสื่อหลายชนิด แต่สื่อที่ชอบมาก คือ โทรทัศน์ รองลงมาคือหนังสือพิมพ์รายวันและวิทยุ การที่เด็กจะชอบรายการใด หรือเนื้อหาประเภทใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับชั้นเรียน (วัย) มากที่สุด รองลงมาคือ เพศ และสถานะโรงเรียน ตัวแปรอิสระทั้งสามนี้ยังมีอิทธิพลต่อความนิยมในสื่อและนิสัยการรับสื่อของเด็กทำให้เด็กที่ต่างกันเลือกรับสารต่างชนิด

สารที่เด็กเลือกรับไม่ว่าจะในทางใดก็ตามมีโอกาสส่งผลต่อทัศนคติ อาจกล่าวได้ว่าอิทธิพลของสื่อต่อเด็กนั้น แท้ที่จริง คือ อิทธิพลของสารต่อเด็กอิทธิพลนี้อาจเกิดขึ้นได้จับใจต่อเด็กที่มีปัญหา หรือเกิดขึ้นในระยะยาวสำหรับเด็กทั่ว ๆ ไปในเชิงสะสม

บิตามารดา จะแนะนำเด็กในการเลือกรายการโทรทัศน์หรือเนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวัน แต่การดูว่าเด็กนั้นมักเกิดขึ้นเมื่อเด็กดูรายการโทรทัศน์หรืออ่านการ์ตูนเรื่องที่บิตามารดาเห็นว่าไม่สมควร บิตามารดายังไม่ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อบางประเภทซึ่งอาจรุนแรงมากกว่าโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์รายวัน แต่การดูว่าเด็กนั้นมักเกิดขึ้นเมื่อเด็กดูรายการโทรทัศน์ หรืออ่านการ์ตูนเรื่องที่บิตามารดาเห็นว่าไม่สมควร บิตามารดายังไม่ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อบางประเภท ซึ่งอาจรุนแรงมากกว่าโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์

11. ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ (2529) ได้ศึกษาการควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย พบว่า

11.1 เด็กวัยรุ่นตอนต้นอายุ 10-15 ปี ที่ศึกษา ร้อยละ 91 มีโทรทัศน์ใช้ในบ้าน และกลุ่มนี้ชมโทรทัศน์โดยเฉลี่ย 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ฟังวิทยุ 11 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และอ่านสิ่งตีพิมพ์สัปดาห์ละ 4.5 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังพบว่าปริมาณการรับสื่อมวลชนที่กล่าวไปแล้วนี้ มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น ๆ ที่ศึกษาน้อยกว่าที่ความชอบรับเนื้อหาที่มีประโยชน์จากสื่อมวลชนจะเกี่ยวข้องกับตัวแปรเหล่านี้

11.2 คุณภาพของการรับสื่อมวลชนในการวิจัยนี้ คือ ปริมาณความชอบชมรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ ความชอบฟังรายการวิทยุที่มีประโยชน์ ปริมาณการอ่านเรื่องที่มีประโยชน์ในสิ่งตีพิมพ์ ตัวแปรทั้งสามนี้รวมกันสามารถทำนายลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนที่ถูกศึกษาได้ร้อยละ 20 ทำนายความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ร้อยละ 8 และทำนายปริมาณความเชื่ออำนาจในตนได้ร้อยละ 6

11.3 ผู้ปกครองที่ตระหนักในอิทธิพลสื่อมวลชนต่อเด็กมากเท่าใด เด็กในปกครองก็จะมี ความชอบฟังรายการวิทยุที่มีประโยชน์มากขึ้นเท่านั้นผลนี้พบว่า เด่นชัดที่สุดในครอบครัวที่ผู้ปกครองมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป

11.4 ผู้ปกครองที่ควบคุมเด็ก 3 ด้านมาก คือผู้ที่ตระหนักในอิทธิพล สื่อมวลชนต่อเด็กมากได้จัดหานั่งสื่อกีฬาที่เหมาะสมให้แก่เด็กเมื่อยังเล็กและอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากโดยตัวทำนายเหล่านี้รวมกันสามารถทำนาย ความแปรปรวนของปริมาณการควบคุมแต่ละด้านได้ตั้งแต่ร้อยละ 20 ถึง 32

11.5 ผู้ปกครองที่ตระหนักในอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็กน้อย คือ ผู้ปกครองที่มีการศึกษาในระดับต่ำ อยู่ในระดับเศรษฐกิจต่ำเป็นผู้ปกครองของนักเรียน มัธยมในกรุงเทพฯ เป็นผู้ที่รายงานว่าได้ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลน้อย และเป็นผู้ที่มิโทรทัศน์ใช้ในระยะเวลาอันสั้นด้วย

12. พรทิพย์ วินิจสร (2522) ได้ศึกษาเนื้อหาของวารสารสำหรับเด็กมุ่ง เสนอความรู้มากกว่าความบันเทิง จากการวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ เนื้อหาวารสารภาษาไทยสำหรับเด็ก โดยได้ศึกษาเนื้อหาของวารสารสำหรับเด็ก คือ ดาวรุ่ง พุทธรักษา เพื่อนเด็ก สตรีสาร ภาคพิเศษฉบับเยาว์ ชัยพฤษก์ ชัยพฤษก์วิทยาศาสตร์เด็ก และสวิตา ในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2521 - มิถุนายน พ.ศ. 2522 รวมทั้งสิ้น 119 ฉบับ และได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตอนต้น ต่อรูปแบบของวารสารภาษาไทยสำหรับเด็กที่พิมพ์จำหน่ายในปัจจุบัน ผลการวิจัย พบว่า ในด้านเนื้อหาของวารสารมุ่งเสนอความรู้มากกว่าความบันเทิง จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ชัยพฤษก์ ชัยพฤษก์วิทยาศาสตร์ และสวิตา วารสารที่มุ่งเสนอความบันเทิงมากกว่า ความรู้ จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ ดาวรุ่ง เด็ก พุทธรักษา เพื่อนเด็ก และสตรีสาร ภาคพิเศษฉบับเยาว์

13. สมคิด ปลอดโปร่ง, (2527) ได้ศึกษาความสนใจในการอ่านวารสาร ขึ้นอยู่กับวัยและเพศของเด็กจากการวิจัย เรื่อง ความสนใจในการอ่านของเด็กและ เยาวชน พบว่า เด็กเล็กส่วนใหญ่ชอบเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและสัตว์ ซึ่งสะท้อนให้เห็น สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เด็กอายุ 6-7 ชอบเรื่องตลกขบขัน เด็กอายุ 7-9 ปี ชอบ เรื่องผจญภัย นิทาน คือ อยากรู้สิ่งแปลกใหม่ เด็กอายุ 9-11 ปี ต้องการความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เด็กวัยรุ่นสนใจอ่านหนังสือตามความสนใจของแต่ละเพศ

การอ่านหนังสือของเด็กมีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ วัย ปัจจัยที่ทำให้การอ่านหนังสือแตกต่างกัน คือ สติปัญญา พื้นฐานทางครอบครัว โรงเรียน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่ง ปัจจัยดังกล่าวไม่เกี่ยวกับเรื่องเพศ (ชญา เปรมโยธิน, 2525; 128 - 129) ซึ่งสรุปประเด็นได้ คือ เพศจะกำหนดประเภทของหนังสือที่อ่าน เด็กชายกับหญิงชอบอ่านหนังสือต่างประเภทกัน เมื่อเด็กชายและหญิงโตขึ้นถึงวัยรุ่นใกล้วัยผู้ใหญ่ ความแตกต่างจะค่อย ๆ ลดลง และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นฐานครอบครัว โรงเรียน เศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่กำหนดให้การอ่านหนังสือแตกต่างกัน

14. สดใส ตันติกัลยาภรณ์ (2525) ได้ศึกษาพื้นฐานครอบครัวเป็นปัจจัยที่กำหนดให้เด็กรับรู้จากการอ่านหนังสือแตกต่างกัน ค่านิยมทางสังคม ตามการรับรู้ที่เด็กได้จากการอ่านหนังสือสำหรับเด็กกับค่านิยมทางสังคมที่กำหนดในหลักสูตรประถมศึกษา สอดคล้องกัน ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ค่านิยมทางสังคมตามการรับรู้ที่เด็กได้จากการอ่านหนังสือสำหรับเด็ก มีความสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เด็กแต่ละคนรับรู้ค่านิยมที่ปรากฏในหนังสืออ่านสำหรับเด็ก แต่ละเล่มต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิหลังพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของเด็กต่างกัน

15. ประคอง กาญจนการณ (2523) ได้ศึกษาระดับชั้นเรียนของเด็กนักเรียนมีความสนใจในการอ่านหนังสือแตกต่างกัน จากการวิจัยเปรียบเทียบความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าเมื่อเปรียบเทียบความสนใจการอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาประเภทต่าง ๆ 5 ประเภท ของนักเรียนชายและหญิง ชั้น ป.3 และ ป.6 มีความสนใจอ่านหนังสือแต่ละประเภทแตกต่างกัน คือ นักเรียน ชั้น ป.3 สนใจอ่านหนังสือประเภทเรื่องที่เป็นจริงเพื่อฝัน และเรื่องเกี่ยวกับสัตว์มากกว่านักเรียนชั้น ป.6 และนักเรียนชั้น ป.6 สนใจอ่านหนังสือประเภทสารคดี ความรู้รอบตัวมากกว่านักเรียน ชั้น ป.3 นักเรียนที่อยู่ชั้นเดียวกัน เพศต่างกัน ถิ่นที่อยู่ต่างกัน คือ ในเมืองและนอกเมือง สนใจอ่านหนังสือไม่แตกต่างกัน เหตุผลในการเลือกหนังสืออ่าน คือ นักเรียนชั้น ป.3 ส่วนใหญ่เรียกอ่านหนังสือ โดยถือความสนุกสนานและเพลิดเพลิน นักเรียนชั้น ป.6 ส่วนใหญ่เลือกหนังสืออ่านโดยถือประโยชน์ และสาระความรู้ที่ได้รับ

16. อรศรี ศรีดาราร (2524) ได้ศึกษาเหตุผลที่เด็กนักเรียนชอบหรือไม่ชอบในการอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ จากการวิจัยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตการศึกษา 5 จำนวน 8 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 480 คน เรื่องความสนใจในการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนจำนวนร้อยละ 92.50 ชอบอ่านหนังสือนิทาน นักเรียนที่ไม่ชอบอ่านให้เหตุผลว่า เป็นเรื่องโกหกเกินความจริงนักเรียนจำนวนร้อยละ 86.88 ชอบอ่านหนังสือการ์ตูน นักเรียนที่ไม่ชอบอ่านให้เหตุผลว่าไม่มีสาระ นักเรียนจำนวนร้อยละ 76.88 ชอบอ่านหนังสือวรรณคดีเนื่องจากได้ความรู้ในด้านต่าง ๆ นักเรียนที่ไม่ชอบอ่านให้เหตุผลว่าอ่านแล้วไม่เข้าใจ นักเรียนจำนวนร้อยละ 88.54 ชอบอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน เนื่องจากได้รับความรู้ ข่าวสาร ทันต่อเหตุการณ์ ส่วนนักเรียนที่ไม่ชอบอ่านบอกว่าไม่มีอ่าน นักเรียนจำนวนร้อยละ 74.79 ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับศาสนาเพราะสอนให้ทำดี นักเรียนที่ไม่ชอบอ่านบอกว่า เป็นเรื่องที่เข้าใจยาก นักเรียนจำนวนร้อยละ 85.00 ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ นักเรียนที่ไม่ชอบอ่านบอกว่าอ่านแล้วไม่สนุก นักเรียนร้อยละ 85.00 ชอบอ่านหนังสือประวัติศาสตร์ ส่วนนักเรียนที่ไม่ชอบบอกว่าไม่สนุก อ่านแล้วเบื่อ

17. อำนาจ มั่นทน (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นเรียน
ระดับอายุกับระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ในด้านปฏิบัติการทางความคิด คือ ระดับชั้น
เรียนและระดับอายุยิ่งสูงขึ้น จะมีพัฒนาการทางสติปัญญามากขึ้น